

Makale Gönderilme Tarihi: 18.07.2018 – Makale Kabul Tarihi: 04.10.2018

ARİF NİHAT ASYA’NIN ŞİİRLERİNDE ADANA

*Songül CANSIZ**

Ruhumun gergefini Adana’da dokudum.

Özet

Arif Nihat Asya; Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatına hizmet etmiş öğretmen bir şairdir. Millî ve manevi değerlere önem veren bir Türk milliyetçisidir. 1928-1948 yılları arasında Adana’da çeşitli okullarda edebiyat öğretmeni olarak görev yapan şair, gerek burada görev yaptığı sürede gerekse sonraki yıllarda Adana’nın çeşitli yönlerini memleketçi bir anlayışla şiirlerinde dile getirmiştir. Bu şiirlerin merkezinde 5 Ocak Kurtuluş Bayramı vardır. Onun şiirlerinde Adana; 5 Ocak Kurtuluş Bayramı, Seyhan Nehri, bu şehrin seli, sığağı, Toros Dağları, tabiatı ve sorunları gibi pek çok yönüyle işlenir. Bu çalışmada, Arif Nihat’ın Adana ve çevresine olan sevgisinin şiirine nasıl yansıdığı ve özellikle de şiirinin hayatı ve yaşadığı yerle olan bağlantısının vurgulanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adana, Arif Nihat Asya, Adana Erkek Lisesi, şair, 5 Ocak.

Adana in Arif Nihat Asya Poems

I weaved the gergef* of my spirit in Adana"

* gergef: an embroidery frame

Abstract

He is a poet teacher who served in the Republic era Turkish literature. He is a Turkish nationalist who gives importance to national and spiritual values. Between 1928 and 1948, he worked as a Literature teacher in various schools in Adana. Both during the time he served here and in the later years, the poet expressed the various aspects of Adana in a patriotic manner in his poetry. At the center of these poems is the Independence Day of Adana, 5th of January. In his poems; Adana, 5th January Independence Day, Seyhan River flood, hot climate, Taurus Mountains, nature and local problems are handled from various aspects. In this study, it is aimed to emphasize how Arif Nihat reflected his love for Adana and its environment in his poems, and in particular the connection of his poetry to his life and the place where he lived.

Key Words: Adana, Arif Nihat Asya, Adana male high school, poet, 5 january.

* Emekli Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

Giriş

Sene 1928, Mehmet Arif isimli gencecik Trakyalı bir öğretmen geldi Adana'ya. Çektiği bütün imkânsızlıklara rağmen köyünden çıkıp devletin parasız yatılı okullarında okumuş, âlim olmuş, muallim olmuş bir ârifti o. *“Babamdan dedeme, dedemden halama, halamdan amcama kaldım. Sonunda amcamdan halama dönmüş ve halamdan millete kalmışım.”*(Asya 2013: 116) sözleriyle özetler yetim ve öksüz kaldıktan sonraki himaye edilmesini. *“Vaktiyle benim, adını pek az kimsenin bildiği bir köyüm ve adlarını şimdi unuttuğum oyun arkadaşlarım vardı. Çoğumuz yalınayaktık... Ben o köyde tozun, çamurun, görgüsüzlüğün, bilgisizliğin, bugüne çıkmasına müsaade ettiği sayılı çocuklardan birisiyim.”* (Asya 2007: 269) diye yazacaktı yıllar sonra Karaisalı'nın Çocukları isimli yazısında.

Âşıklık geleneğiyle iki yüz civarında âşik yetiştirmiş Çukurova, (Artun 1997: 41) daha önce Karacaoğlan gibi, Dadaloğlu gibi halk edebiyatının en büyük âşıklarını yetiştirdiği gibi, gencecik bir öğretmen olarak gelen Mehmet Arif'i de bağrına basmış, yoğurup olgunlaştırmış, pişirmiş; edebî şahsiyetini zamanla adım adım şekillendirmiş, ona âdeta bir yuva, şairin hasretini her zaman çektiği bir ana kucağı olmuştur. O, çok sevdiği Çukurova'ya vefalıdır; Adana'yı, Torosları şiirlerinde, nesirlerinde her fırsatta dile getirir. Sanat hayatını özetlediği otobiyografik şiiri “Bir İmzanın Hikâyesi”nde şair, yazma serüvenini; sabırla, kimseye küsmeden, yaz kış demeden emekle çalışarak Mehmet Arif'in Arif Nihat Asya oluşunu anlatır. Şair, kararlı bir şekilde çalışarak adım adım kazandığı ününü Toroslara tırmanmak olarak ifade etmiş; bu mücadeleyi Adana'da yaptığını da bu şiirde dile getirmiştir.

“Değiştirmemiş yaz, kış;

Değiştirmemiş ıslık, alkış;

İlhamı arttıysa kendiliğinden artmış,

Eksildiyse kendiliğinden eksilmiştir.

-Kimisi için geç, kimisi için erken-

Önce kısıdan, küçükten

San'atını kitaplar yazmaya başlarken

TRT defterinden silmiştir.

[...]

Ne iddia tanımış, ne yarış

Mil mil değil, karış karış

Yürüyen ünü reklamla olmamış;

Sabırla, emekle hakedilmiştir.

Vaktiyle -bir gün- 'hadi, deyince Adana;

Düşe kalka, tutuna yuvarlana

Toroslar'ı tırmana tırmana

Adı, sana kadar gelebilmiştir (Asya 2005 b: 143)."

"TRT defterinden silmiştir" mısraı, maalesef şaire yapılan bir haksızlığa dikkat çeker.

"Bayrak üzerine yazılan en güzel şiirin sahibine, TRT, yaşarken hayat hakkı tanımamıştı [...]Hayatında bir mısra şiir söylememiş, şairlikten nasipsiz, propagandaların şişirdiği balonlar için programlar düzenleyen TRT şairin ölümünü ölü sessizliği ile geçiştirdi." (Tural Ocak 1976: 13). TRT, şairi hiçbir programa çağırmamış, hiçbir programda ona ve şiirlerine yer vermemiştir. "Onun, Kıbrıs Rum Radyo ve Televizyonunda görüntüsü ve sesi vardır da TRT arşivlerinde tek saniyelik görüntüsü, tek kelimele sesi yoktur." (Bakiler Ocak 1982: 99).

"Çukurova beni yoğurmuştur. Çukurova'nın sıcaklığı ve Toroslar şair gönlümü beslemiştir. Karacaoğlan gibi, Dadaloğlu gibi büyük halk şairleri yetiştiren Çukurova insanı şiir doludur, sihir doludur." (Kavukçuoğlu Şubat 1975: 74) diyen Arif Nihat, Çukurova¹'nin onun sanat hayatındaki yerini ve önemini belirtmektedir. Arif Nihat, Adana'nın sıcakkanlı insanların arasında aile yakınlığı bulmuş, halk şiiri geleneğini kaynağından takip etmiş, Anadolu insanını yakından tanımış, mesleği gereği halkla iç içe yaşamış, sanatını ilmik ilmik öreterek Türk edebiyatının kilometre taşı şairlerinden biri olmuştur. M. Karapınar'a "Şiirde demek istediğim gibi kozası içinde reklamsız çalışan bazı sanatkârlardan yarına gerçek sanat örneği romanlar, hikâyeler, hatta piyesler kalacaktır ve bunlar dünden bugüne kalanlardan az da, aşağı da olmayacaktır." (Karapınar Ekim 1972:

¹ Çukurova ifadesi coğrafi yer olarak Adana'nın yanında Mersin, Tarsus, Osmaniye ile Antakya'nın bir kısmının içinde olduğu bir alanı kapsar.

28) demiştir. Şair, Adana’da kozasını örmüş, Bir İmzanın Hikâyesi şiirinde yazdığı gibi “Yürüyen ünü reklamla olmamış; Sabırla, emekle hak edilmiştir.” (Asya 2005 b: 143).

Öğretmen olduğu için, Adana hayatına alışmada ve her kesimden insanla kaynaşmada herhangi bir güçlük çekmeyen Arif Nihat, Adana’da çıkan dergilerin ve gazetelerin çoğunda yazmıştır. Bunlar arasında Görüşler, Çukurova, Kalem, Başak, Kırkpınar, Türk’e Doğru dergileri ve Demokrat, Yeni Adana, Türk Sözü gazeteleri sayılabilir.

O tarihlerde Milli Eğitim Bakanlığının desteğiyle her ilde olduğu gibi Adana’da da öğretmenler ders saatleri dışında halkevlerinde kendi alanlarında çalışıp topluma yararlı olmaya çalışmaktaydı. Arif Nihat Asya da Adana Halkevi’nde çalışmalar yapan öğretmenlerden biridir. 1937 yılında Adana Halkevi’nin Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesine seçilenler arasında Edebiyat Öğretmeni Arif Nihat Asya da vardır. “Adana Halkevi’nin yayın organı Görüşler dergisinin yazı işlerini de (Temmuz 1937- Mayıs 1942 tarihleri arasında, 4. sayıdan 45. sayıya kadar) yürütür.” (Yıldız 1997: 23). Arif Nihat Asya’nın halkevinde yer aldığı çalışmalara aşağıdaki örnekler verilebilir:

“21 gecesini Hamit Tarhan büyük bir saygı ile anıldı.[...] Arif Asya Hamid’in eserleri hakkında tespit edilmiş intibalarını ve şairden Nâkâfi ve Tabut parçalarını okudu.” (İmzasız Haziran 1937: 36). “Karacaoğlan gecesini 30 Nisan: Arif şairin parçalarını dinletti. Atatürk günü 19 Mayıs: Arif Asya, Ata’nın Adana’ya gelişini tespit eden bir yazı okudu.” (İmzasız Mayıs 1938: 50). “Öğretmen Arif Asya Türk Destanından Çıkan Manalar konulu konferans. Çanakkale 18 Mart’ta Ev salonunda Arif şiir okudu.” (İmzasız Nisan 1938: 46).

Bu bilgilerden anladığımıza göre şair, Adana’nın kültür ve sanat hayatını şekillendirirken Adana da onun üslubunu, dilini etkilemiş, sanatını yoğurup şekillendirmiş; kozasını örmesinde etkili olmuştur. Yavuz Bülent Bâkiler şairin Adanalılığını şöyle anlatır:

“Arif Nihat Bey Adana’dan bahsederken sesinin tonu bile değişirdi. Oturuyorsa kalkmak ister gibi doğrulur, gövdesini yukarıya doğru çekerdi. Ve gururla derdi ki: ‘- Beni Adana emzirdi. Ruhumun gergefini Adana’da dokudum. 1928 yılının Ekim ayında Adana Erkek Lisesi’ne Edebiyat öğretmeni olarak tayin edildim. Şehir bütün özellikleriyle beni kucaklayıverdi. Ben Çatalca’nın İnceğiz Köyü’nde doğdum. ... Fakat azizim Adana’ya yerleştikten sonra ‘Sandım ki, ben doğma büyüme değil soy

sop bakımından da Adanalıyım.” (Bakiler 2008: 196).

Edebiyat dünyasında Yahya Kemal deyince akla İstanbul gelir, İstanbul’un her semtine şiir yazmıştır. İstanbul’un güzelliğine pek çok şair şiir yazmıştır ama bir zamanların sürgün yeri olan, sürekli sel baskınlarının yaşandığı, bulaşıcı hastalıkların kol gezdiği hatta bu yüzden çok sayıda ölümlerin olduğu Adana’yı her şeyiyle ve her şeye rağmen seven ve şiirlerine her yerini konu eden şair de Arif Nihat Asya’dır. Ankara başkent olduktan sonra bazı şairler Ankara’ya güzelleme yazarken Yahya Kemal Ankara’ya şiir yazmaz. “Bir gün sorarlar: “‘Üstat, Ankara’nın hiç mi iyi bir tarafı yok?’ ‘Var’ diye cevap verir koca şair [...] ‘İstanbul’a dönmesi.’” (Yardım 2005: 237) diyerek İstanbul sevgisini dile getirmiştir. Arif Nihat Asya ise “Çukurova niçin başka yerlerden daha sıcaktır? Güneş güzele gelir de ondan.” (Asya 2005: 246) diyecek kadar Çukurova’yı güzelleştiren, yücelten bir şairdir. Arif Nihat Asya, Anadolu’ya İstanbul’dan bakmadı. Bizzat gitti, o dönemler hiç gelişmemiş Adana’da yaşadı, Adana’yı olduğu gibi sevdi ve eserlerinin çoğunu burada yazdı. Atatürk’ün bu milletin çocuklarını emanet ettiği mesleğini hakkıyla icra eden tam bir öğretmendi o. Ekmeden biçmek isteyen aydınlardan olmadı; halktan biri oldu, eğitimle ekti ve ektiğini de yetiştirdiği öğrencileriyle biçti. Adana’da her gittiği yeri büyük bir dikkatle gözlemiş, sanki bir gezici ozan merakıyla gördüğü her yeri ve oranın en önemli özelliklerini realist bir tarzda şiirinde anlatmıştır. Millî Edebiyat zevk ve anlayışını sürdüren şairlerimizdendir Arif Nihat Asya. “Mektepten memlekete” giden öğretmen şairlerimizdendir. Reşat Nuri’nin Çalıkuşu romanında Feride, nasıl Anadolu’nun en ücra yerlerini bile büyük bir iyimserlikle gezer ve severse, Arif Nihat da bir roman kahramanı idealistliğiyle Anadolu coğrafyasını gezer, Anadolu insanını sever ve onlara hizmet eder. Şair kendi yaşayışının da birer parçası olan semtleri, insanları yerinde görerek her yönüyle şiirlerinde ve yazılarında işler.

Edip Cansever’in dediği gibi “İnsan yaşadığı yere benzer / O yerin suyuna, o yerin toprağına benzer / Suyunda yüzen balığa / Toprağında açan çiçeğe / Dağlarının, tepelerinin dumanlı eğimine” (Cansever 2008: 619). Arif Nihat Asya da Adana’ya benzemiştir. Tavrındaki mertlik, dobralık, efelik, pervasızlık, kalenderlik, sıcakkanlılık, açık sözlülük, kimsenin önünde eğilmemesi yaşadığı yerin etkisinden olsa gerek.

Bir şehre şiir yazmak için o şehre ait özellikleri iyi bilmek gerekir. Şehrin tarihini, mimarisini, coğrafi dokusunu, geleneklerini, karakteristik özelliklerini bilmek önemlidir.

Şehrin caddelerini, sokaklarını kokularıyla sesleriyle tanımak, insanlarını tavır ve davranışlarıyla bilmek, sevmek, şehrin dilini anlamak gerekir. Arif Nihat Asya yaşadığı şehirlerin dilini, özellikle Adana'nın dilini anlamış; şiirlerinde ve nesirlerinde Adana'nın tabiatı, güzelliği, geri kalmışlığı, politik meseleler; Adana'da yaşanan sıkıntılar, şairin bunlara yaptığı eleştiriler ve şehrin şairin yaşamındaki izleri yer almıştır.

Şairin Adana'da yazdığı şiirlerde Halk edebiyatı etkisi çok belirgindir. Çünkü Çukurova'da Halk edebiyatı canlılığını o yıllarda hâlâ korumaktadır. Arif Nihat Asya, tabiatı iyi gözlemlediği yurt güzellemelerinde Karacaoğlan üslubunda Çukurova'ya lirik şiirler, güzellemeler yazar. Çukurova; asması, eriği, kısırı, Seyhan'ı, köprüsü, başağı, pamuğu, Gülek Boğazı, yaylasıyla şiire girer. Şaire göre Seyhan Nehri'nin suyu âb-ı hayat olduğu için Hızır Çukurova'da gezer; bu sebeple bu topraklar baharda bu kadar güzeldir:

“Dallara el sürdü Hızır:

Asmaların altı, hasır...

Yensin erik, yensin kısır;

Suyu Seyhan'dan içilsin!

Seyhan'ın suyu köpüklü:

Sanki bir saçtır belikli...

Köprüsünden köpük yüklü

Arabalarla geçilsin! [...]

Tütünce ovanın yazı

Yola çıksın kurtla kuzu;

Yol versin Gülek Boğazı

Ve yayla yayla göçülsün!

Bahçelerinde gezilsin!

Caddelerinde tozulsun!

Havuzlarında yüzülsün!

Bulutlarında uçulsun” (Asya 2005 b: 103)!

Arif Nihat Asya, divan şiiri tarzında yazdığı şiirlerinde, özellikle rubailerinde Çukurova'yı unutmaz; sığacağına rağmen ırmaklarıyla Allah'ın özene bezene yarattığı eşsiz güzellikte bir yurt köşesi olarak görür. Orta Asya'da Seyhun ve Ceyhun olan nehirlerin isimleri Orta Asya'dan göçen Türkler tarafından Çukurova'ya geldiklerinde, belki geldikleri yere duyulan hasret hissiyle, Adana'ya gerdanlık olmuş iki nehre Ceyhan ve Seyhan olarak verilmiştir. Arif Nihat, bu isimlerdeki ses benzerliğine, aynı zamanda da bu milletin dil zevkine “Şair bir millet, ad komuş kaafiyeli” ifadesiyle aşağıdaki şiirde dikkat çekmiştir:

*“Zengin, eşsiz güzelliğinden belli:
Değmiş bu sıcak bölgeye Allaah'ın eli...
Koynunda kavisler çizen ırmaklara da
Şair bir millet, ad komuş kaafiyeli”* (Asya 1976 b: 13).

Şair Adana'da 17 yıl görev yaptı. Erkek Lisesi'nde, Kız ve Erkek Öğretmen okullarında, Adana Kız Amerikan Koleji'nde, Tarsus Amerikan Koleji'nde, Orta Mektep'te çalıştı; edebiyat öğretmenliği, müdür yardımcılığı ve Türkçe öğretmenliği yaptı. 5 Ocak 1937'de sabaha kadar uğraşıp Adana'nın 5 Ocak Kurtuluş Bayramı 15. yıl kutlaması için muhteşem “Bayrak” şiirini yazdı. Adana'nın önemli gazetelerinden Türk Sözü 2 Şubat 1937 tarih 2. sayfa 1.sütunda Bayrak şiirine yer verdi. Şairin 5 Ocak'ta “Bayrak” şiirini hangi duygularla nasıl bir ortamda yazdığını anlamak için o yılların tarihi ve siyasi olaylarına bakmak gerekir. Çukurova'nın Kurtuluş Savaşı'nda 27-28 Mayıs 1920 tarihlerinde kırk yiğidin (kırklar) işgalci Fransızlardan bir taburu esir alması şaire göre kelimelerle anlatılamayacak kadar büyük bir destandı. Adanalıların vatan ve millet için yaptığı bu kahramanlığa, bu fedakârlığa Karboğazı şahit olmuştu:

*“Anlatmaya yetmeyince destanla yazı
Terk etti bilenler de mürekkeple sazı...
Kırklar'dan gördüğün kerametleri sen;
Bir bir, bize kendin anlat, ey Karboğazı”* (Asya 1976 b: 17)!

Karboğazı Zaferi'nden sonra Fransızlarla Ankara Antlaşması imzalanır, buna göre de Çukurova ve tüm güney bölgesi Fransız işgalinden 5 Ocak 1922'de kurtulur ama Hatay ne yazık ki Fransızların elinde kalır. 14 yıldır düşman elinde olan Hatay meselesi, Arif Nihat gibi kaybedilen vatan topraklarının acısını yüreğinde taşıyan bir şair için yürek sızısıdır. Heyecan ve öfke duygularının coşturduğu şair, 5 Ocak, vatan, bayrak konusunu birçok şiirinde ve yazısında dile getirir. Hamaset duygularının şairde bu kadar egemen olmasının bir sebebi Hatay meselesini ve 5 Ocak coşkusunu bölgede sığacağına yaşaması; bir diğer sebep de

şairin Balkan Savaşı öncesi bütün köy halkıyla birlikte İstanbul'a göç etmek zorunda kalmasıdır diyebiliriz. Hatay'a giren Türk ordusunun kumandanı Şükrü Kanatlı Paşa'nın şu sözü "Bayrak" şiirinin ve şairin bu meseledeki önemini ortaya koyar: " - *Hatay'ı biz değil Arif Hoca aldı.*" (Okcu Şubat 1969: 6). Saat kulesi ile Ulu Camii arasında Adana'nın tarihi büyük bayrağı çekilirken Arif Nihat, öğrencisi Aydın Gün'e bu şiiri okuttu; büyük beğeni alan bu şiirle edebiyatımızda "Bayrak şairi" unvanını aldı. Bu şiirle vatanseverlerin gönüllerini fethederek önce Adana'da sonra tüm yurttan dalga dalga bayraklaştı. Adana isimli yazısında "[...] Fakat neyleyim bundan 25 yıl önceki eli tüfekli, başı kalpaklı efelerine kapılarını yılda bir gün olsun açmayan, Beş Ocaksız Adana'yı! O günün destanını yapan yapmış da, yazıklar olsun ki, yazan hala yazmamış. Neyleyim destansız Adana'yı!" (Asya 2009: 187) diyen Arif Nihat, her 5 Ocak'ta Millî Mücadele'yi en coşkun heyecanı ile yaşadı, destanlar yazdı. Onun yaşamında 5 Ocak, Hakk'ın rahmetine kavuştuğu güne kadar hep özel bir gün oldu.

Adana'ya 5 Ocak armağanı olarak 1952'de yazdığı yazıda Noel kutlamalarına tepki gösterdiğini, karşısına da alternatif olarak 5 Ocak Adana'nın Kurtuluş Bayramı'nı koyduğunu görürüz: "[...] bir kartopu atsam, kartopum dağılmadan, bozulmadan Adana'ya ulaşırsa dostlarım, üzerinde eldivenlerimin izini değil avuçlarımın çizgilerini bulurlardı. Ben onlara kartopu atsam, onlar bana turunç atsa, portakal atsa kartopuna altıntopla mukabele etmiş olurlardı. Bir kartopu atabilsem Noel ağacı gibi Noel Baba'yı da yere sererdim [...] 5 Ocak, rakipsiz bayramım olarak kalırdı." (Asya 2013: 97). Böyle eşsiz bir sevgiyle bağlı olduğu, Millî Mücadele'siyle "Bayrak" şiirine ilham veren Adana'nın Fransız işgalinden kurtuluş günü için en güzel marşı da o yazacaktı. Şaire göre Adana kutlu bir şehir, Çukurova kutlu bir ovardır. Bu kutlu beldeyi düşmanın hoyrat ayaklarıyla çiğnemesi hür yaşayan bu millet için kabul edilemez bir durumdur. 5 Ocak, bu hayâsızlığa son verilen gündür:

*"Kutlu şehirlerden, kutlu oviden
Neydi yabancıların alacakları...
Ki bir zaman hoyrat ayaklarıyla
Gelip çiğnediler bu toprakları..."*

*Söyleyin, söyleyin, ey Toros'lar, ey
Ey şu mavi göklerin basamakları! [...]*

*Çatılar, kubbeler, başlar üstüne
Çekin, ey genç eller, al bayrakları..
Ki bayrak alıyale yazdı yazanlar
Vatan takvimine (5 Ocak)ları..*

*Yükselin, yükselin, ey Toros'lar, ey
Ey şu mavi göklerin basamakları”* (Asya 2006: 88)!

Top Sesleri kitabında “*Bir kartopu atsam Adana'da çatıların, bacaların, balo salonlarının ve barların üstünden aşıp daha ötelere dağılır; Köşker Duran'ın mezarına çiçeklerim olarak dökülürdü... Döküldüğü yerde, her mevsim, çiğdemler açardı.*” (Asya 2013: 97) diyen Arif Nihat Asya, bir 5 Ocak günü armağanı olarak Ankara'dan Adana'nın sevdiği yerlerine kartopu atıyor bu yazısında. Yazıda bahsettiği “Duran” isimli köşkerlik yapan genç, Millî Mücadele sırasında Adana Fransız işgali altındayken Fransızlara ilk kurşunu atar ve şehit edilir. “*Hür ovanın, hür beldenin arslan çocuğu*” (Asya 1990: 240). Köşker Duran'a Arif Nihat Asya “Şehit Duran Kitabesi” isimli şiiri yazmıştır. Adana'nın ilk şehitlerinden olan Duran'ın mezar taşında da bu şiir yazılıdır:

*“En son deminde son kurşunuyla da
Attığını vuran;
Ey şehit olduktan sonra da eli,
Tetikte duran;
Şu hür ovanın, hür beldenin arslan
Çocuğu Duran
Yazılsın destanın ve hatıranı
Okunsun Mevlid'ler, Okunsun Kur'an”* (Asya 1990: 240).

Seyhan'ın çocuklarına armağan olarak yazdığı Bugünün Hikâyesi şiirinde şair, Adana'nın düşman işgalinden kurtuluşuna renkleri de kullanarak yer verir:

*“Bir zamanlar davetsiz misafirlerin
Sofra kurduğu, bacaldığı bu yerin
Dağa taşa yazılıdır kurtuluş hikâyesi
Bu hikâyenin her sözünü noktalar
bir silah sesi.*

*Misafirlerin adı (Fe)yle başlar,
Ev sahibinin adı (Te)yle başlar.
Toros eteklerinin yer yer bildiği
Seyhan kardeşin ise ezber bildiği
Bu savaş destanında
Mavi kuvvetlerin adı (Fe)yle başlar,*

Kırmızı kuvvetlerin adı (Te)yle başlar; ...

Unutmayacağız ki bu savaş hikâyesinde

Mavilerin adı (Fe)yle başlar,

Seyislerin adı (E)yle başlar,

Uşakların adı bilmem neyle başlar,

Ve ebedi kırmızılardan adı (Te) yle başlar.

Beş Kanunsaninin hikâyesi

böyle başlar” (Asya 13 Önkânun 1938- 14 Sonkânun 1939: 67).

Arif Nihat Asya, Faruk Nafiz Çamlıbel’in Sanat şiirinde Batı’ ya bağlanmış sanat anlayışıyla araya mesafe koymaya gönderme yaptığı: “*Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken / Sana uğurlar olsun, ayrılıyor yolumuz!*” (Çamlıbel 1969: 9) mısralarındaki “biz” dediği sanatçı örneğidir ve kökü dışarıda olan anlayışları savunanlarla yolunu ayırmıştır.

Bu toprakların altında yatanına da üstünde yaşayanına da sahip çıktı Arif Nihat Asya. Bu milletin mazisine, bugünkü haline ve istikbâline ümitle bağlandı. Mazide yaşananları, çekilen acıları unutmayarak aydınlık geleceklere ulaşacağımıza inandı. Adana’da Köşker Duran gibi yiğitler canıyla bu toprakları mühürlerken Arif Nihat da şiirleriyle ve nesirleriyle bu toprakları mühürledi. Adana’nın işgal yıllarındaki Kaçkaç günlerini, zor şartlarda olmasına rağmen Türk’ün vakar ve heybetini korumasını, Adanalı kadınların bu hengâmede doğum yapışını, çekilen sıkıntıları “Kaçkaç” isimli rubaisinde şöyle tablolastırdı:

*“Yağmur, tipi... onlar kepeneksiz, kebesiz
Bir kaafîle... heybetli, fakat debdebesiz...
Günlerce devam eden büyük Kaçkaç’ta,
Ey yol, nice nur topları doğmuş, ebesiz” (Asya 1976: 254)!*

Arif Nihat; kaybedilen toprakları görmenin acısıyla, elde kalan toprakları, yaşadığı yerleri vatan bildi, sahiplendi. Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılışını gören her fert gibi o da millî ve manevî değerlere önem verdi. Ona göre vatan, toprak, ezan Türk milletinin olmazsa olmaz kutsallarıdır. Ezan, sadece Müslümanlara namaz vaktinin girdiğini bildirmek ve onları namaza davet etmek amacıyla değil hürriyet simgesi olarak da şiirde yer alır. Şaire göre vatan Kozan’ sız, Kozan da ezansız olmaz. “Kozan” şiirinde bu vatan anlayışını en güzel ve en net şekilde ifade eder:

*“Tarih, bize demiş: ‘Türk, vatansız olmaz!’
Bizlerse dedik: ‘Vatan, Kozan ’sız olmaz!’
Dağdan dağa aksetti ezanlar yeniden...
Onlar da diyor: ‘Kozan, ezansız olmaz!’” (Asya 1976 b: 132).*

Adana’nın bugün daha çok adliye haberleriyle gündemde olmasına Adanalıların karşı çıkması gibi, şair de, o yıllarda sadece pamuk ve portakalla anılmasına karşı çıkar. Adana’yı cesur yürekli, imanlı yiğitlerin ve onları doğuran cesur anaların vatanı olarak görür Adana başlıklı şiirinde:

*“Bir başka yürek, başka cesaret her ana...
‘Al!’der, verir imanlı yiğitler vatana...
Ey yerli turistler, ey güney yolcuları;
Yalnız koza, portakal değildir Adana” (Asya 1976 b: 241)!*

Bir yazısında “Develer şarklılık alametiymiş... Adana’dan ayakları kesilmeliymiş. Neyleyim yollarından develer geçmeyen Çukurova’yı, neyleyim yollarından develer geçmeyen Adana’yı!..” (Asya 2009: 187) diyen şair, o dönem Yörük hayatının bir gerçeği ve gereği olan hatta Adana’nın bir semtine de isim vermiş develere de sahip çıkar. O Adana’yı olduğu gibi sever. Mafasığmaz denilen bugün Adana’nın en gelişmiş mahallesi olan yer, eskiden ormanlık ve çalılık bir alandır. Sık çalılıarın arasından deve, katır geçebilirmiş ama devenin üstündeki “mahfe” geçemezmiş. Bu yüzden bu semtin adı Mahfesiğmaz olarak kalmıştır. Şair, rubainin başlığını halk ağzındaki haliyle Mafasığmaz olarak kullanmış ve semtin suçluların saklandığı, kaçakların yakalandığı bir yer olarak o döneme ait bir özelliğini bu şiirinde dile getirmiştir:

*“Baktık her işin, her adımın halka zarar;
Baktık yaka silkiyor adından yuvalar...
Tuttuk bileğinden ey günahkâr, seni biz
Elden kaçırırsak Mafasığmaz yakalar” (Asya 1976: 246).*

Arif Nihat, halkın içinde yaşayan, içinden çıktığı halka sevgi ve saygı duyan tam manasıyla bir halk adamıydı. On sekiz yıl Adana’da nikâh memurluğu yapan, çeşit çeşit insanın, hatta şairin Servet Hanım’la nikâhını kıyan Vehbi Hoca ölünce ona bir kitabe yazacak kadar halkın içindeydi:

*“Eli uğurlu, dili uğurlu Vehbi Hoca...
Bilgiliydi, iyiydi, nekreydi, şakacıydı;
Hakkıdır nur içinde, huzur içinde yatmak:
On üç bin beş yüz çiftin nikâhını o, kıydı” (Asya 2013: 160).*

Kozan'ın kurtuluş günü için yazdığı rubaide Kozan'ın bayram kutlamasına yerde çeteler, gelinler, eceler yani herkes katılırken “Göklerde kanadlar yola çıksın yüceden” ” (Asya 1976: 261) diyerek gökteki ilahî varlıkların da katıldığı, top sesleri yerine silah seslerinin geldiği geceden başlayan coşkulu bir bayramın ihtişamını anlatır:

“Göklerde kanadlar yola çıksın yüceden...
Bayrak çekecek burç, gelinden, eceden!
Bir korkulu düş sanma silah seslerini:
Erkek Kozan'ın bayramı, başlar geceden” (Asya1976: 261)!

Arif Nihat, Tarsus'taki mânevî iklimin zenginliğini bize Salâ rubaisinde hissettirir. Danyal peygamberin mezarının Tarsus'ta Berdan Çayı'nın altına defnedilmesi, Yedi Uyurlar Mağarası'nın orada oluşu, şairin Tarsus'u sala ve ezan sesleriyle kutlu bir belde olarak görmesine sebeptir:

“Zannetmeyiniz düşle hayalden geliyor;
Bir kutlu salâ bu...(Daniyal)den geliyor...
Artık uyanın siz de ey Üçler , (Yediler)
Tarsus'ta ezan, şimdi, (Bilal)den geliyor” (Asya 1976: 263).

Trablus, Balkan Harbi, Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele yıllarının acısını bizzat yaşayan Arif Nihat Asya, kaybedilen toprakların verdiği acıyı, eskinin şan ve şeref dolu zafer günlerine duyulan hasret duygusunu “Seyhan'da Sel” şiirinde içinde bulunduğu zaman ve mekâna getirerek anlatır. Arif Nihat Asya, “Seyhan'da Sel” şiirinde Adana'nın Seyhan Nehri'ni bir kumrudan mucizevî bir şekilde bir kartala çevirir. Seyhan Nehri'ni, tehlike olmadığı zaman, Adana'da çok fazla sayıda bulunan ve insanlara yakınlığıyla bilinen kumru kuşuna benzetirken, vatan toprağı için tehlike olduğunda kartala dönüştürür. Bu şiirinde şair, kaybettiğimiz Rodos, Girit, Meis adalarının acısını yüreğinde hisseder; üzülür, öfkelenir. O, “Turancılık” idealine göre, tıpkı Hatay gibi, bu adaları vatan toprakları görür. Seyhan'ı seyrederken ruhsal durumuyla Seyhan'ı özdeşleştirir. Seyhan seli, fetih devirlerinin şanlı ordusudur; bu sel, “Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!” diyen Mustafa Kemal'in selamıdır!

Millî romantizm hissiyatıyla “Coş ey nehir, ufuklara haykır, diyen desin. / Seyhan, bugün de böyle uyanmakta uykudan!” (Asya 2006: 48) mısraı ile şair, Seyhan'ın önündeki her türlü engeli yıkıp gelerek Türk milletine önderlik etmesini istemektedir. Adalar konusunda Türkiye'ye yapılan haksızlığı kabul etmek istemeyen şair, bu haksızlık karşısında Adana'yı zaman zaman sel baskınlarıyla vuran Seyhan kadar öfkeliydi şiirinde:

“[...] Bilmem, ne oldu dupduru, masum Seyhan'a:

Bir mucizeyle doğdu bu kartal, o kumrudan;

*Gelmiş selam, sanki, 'hedef Akdeniz!' diyen
Gür sesli yolcudan.*

*Bir hamledir şu havz-ı ilahi Rodos'dan
Kıbrıs'larıyla fethe çıkan şu şanlı ordudan. [...]*

*Sizler gidip haber getirin, bari kuşlarım;
Kıbrıs, Girit, Sakız denilen üç yavukludan!*

*Bahsetsin Akdeniz, size 'öksüz Meis!' diye
Şefkat, alaka öksüzü bir nazlı yavrudan.*

*Coş ey nehir, ufuklara haykır, diyen desin.
Şeyhan, bugün de böyle uyanmakta uykudan” (Asya 2006: 48)!*

Arif Nihat Asya coşan, taşan, deviren, silip süpüren, gem vurulamayan Seyhan'ı sever. Adana'yı da Seyhan'la sever. O tıpkı Seyhan Nehri gibi zaman zaman kalıbına sığmayan hatta kalıplara girmeyen bir şairdir. Arif Nihat Asya'nın Mevlevi tarafı Seyhan'ın sakin akışına, kumru haline; yolunu kesenler, onunla uğraşanlar, haksızlık edenler olduğunda Seyhan'ın çağlayıp köpüren, kükreyen haline benzer.

Şair, 11 Eylül 1942'de Adana'dan Malatya Lisesi'ne müdür olarak tayin edilir. Bu tayinde okul idare edecek kadar tecrübeli ve başarılı bir öğretmen olmasının yanında eşinin müdür olmasını istemesinin ve Adana'da kalmak istememesinin de payı var görünmektedir. Servet Hanım'a yazdığı 5-6. 8. 1941 tarihli mektup buna açıklık getirmektedir: “*Servet'im, canım; [...] Bak artık inşallah önümüzde hiçbir engel kalmadı. Artık Adana diye, çocuk diye engeller uydurmaya kalkma canım.[...] Bilirsin ki ben vekâletten müdürlük dilenmem, ancak bana bir şey teklif edilirse kendimi müdür görmek için değil fakat seni müdür karısı görmek için kabul ederim*”(Bakiler 2003: 131). Şair, evleneli bir yıl olmadan eşinin tayini henüz çıkmadığı için eşini ve 18 Eylül'de doğan bebeğini bırakarak trenle Adana'dan Malatya'ya yola çıkar. Malatya'dan eşine gönderdiği 22.9.1942 tarihli mektubunda kimya öğretmeni olan eşine müdürü olduğu Malatya Lisesi ile ilgili bilgiler verir, okulun eksiklerinden bahseder: “*Esaslı bir laboratuvarım yok. Fizik ve Kimya aynı yerde. Tabureler var, anfi yok. Bazı dolu şişeler ve bazı dolu paketler var. Birkaç tüpten başka- kimya aleti yok. Vekillğe yazan yazmış, Sen gelip gördükten ve eksikleri tespit ettikten sonra bir daha yazarız. İsteyenin bir yüzü*” (Bakiler 2003: 166).

Mektubunda yazdığı gibi okulun eksikleri çoktur. Müdür olarak göreve başlamasından kısa bir süre sonra, devrin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, Malatya'ya gelir ve Malatya Lisesini dolaştıktan sonra o da okulu beğenmez. Bayrak şiiriyle tanınan, sevilip baş tacı edilen şaire Hasan Ali Yücel'in herkesin içinde kızarak söylediği sert sözler şairi üzmüş ve kızdırmış olmalı ki Bakan'la aralarında talihsiz konuşmalar olur; bunun üzerine müdürlükten alınır. “Zamanın Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ile aralarında geçen ve anlatılanlarca eklemeler yapılarak destanlaştırılan sert bir tartışma sonucu Malatya’da bir buçuk ay kadar açığa alınmış, daha sonra aynı okula öğretmen olarak” (Yıldız 2006: 21) verilmiştir. Maarif Vekili Hasan Ali Yücel ile yaşadığı sert tartışma nedeniyle Arif Nihat'ın Malatya yılları açılan soruşturmalarda çok sıkıntılı geçer. Malatya’da okuldaki müsamerede bir öğrencinin Bayrak şiirini okuması üzerine ki bundan şairin haberi yoktur, kendi şiirini okutup reklamını yaptırdın denilerek soruşturma açılır. Huzursuzluk yaşadığı Malatya’da Adana’yı çok özler; günlük hayat semt semt bütün özellikleriyle hasretle hatırlanır. Seyhan, Yüreğir, Kurttepe, Hadırlı, Dilberler Sekisi, Gülek, Taşköprü, Çoban Dede gibi Adana’da dağ, ova, deniz, ırmak, orman, mezar, türbe, köprü, geçit, tepe, seki, ne varsa onun şiirinde isim isim yer almıştır. Özellikle “Mektup 2” başlıklı şiirinde şair, Seyhan’la senli benlidir, Seyhan hayat doludur. Bir yaz mevsiminde Seyhan; günlük hayatın içinde kumuyla, sazıyla, suyuyla, balığıyla, üzerindeki tarihi Taşköprü’süyle, kıyılarında söğüt ağaçları altında içilen boğmalarla rüyalarına girecek kadar aklında, gönlünde, rüyalarında ve hayallerindedir. Malatya’da Derme ve Horata Arif Nihat’a Seyhan’ı hatırlatır, Fırat’ın kıyısında içi burkularak Adana’yı özler:

*“Söyleyin: yine Seyhan’ın
Kıyılarında saz var mı;
Akşamları şıkır şıkır
Kızlar gülüşüp oynar mı? [...]*

*Bugün artık yamacımda
Seslenir DERME, HORATA...
Rüzgârlar cebinliği
Attı Seyhan’dan Fırat’a [...]*

*Sevdiklerime armağan
Bıraktım bir güz mevsimi;
Taşköprü’nün taşlarında
Düşünler ayak sesimi:”*(Asya 1982: 68).

Orhan Veli'nin meşhur “Eskiler Alıyorum” şiirinde rakı şişesinde balık olmayı istediği yıllarda o, Malatya’dan gönderdiği Mektup 2 şiirinde Seyhan’ın balığı olmak ister. Hatta “Tuz” isimli nesir yazısında “ ‘Tekel, tuz avaryalarını Seyhan’a dökcek.’ dediler:

artık Seyhan deniz, Adana iskele oldu demektir; [...] Zaten Seyhan'a tuz dökmekten ne çıkar! Marifet şarap dökmeli, rakı dökmeli... Şair Orhan Veli'nin dileği de fazlasıyla yerine gelirdi: rakı şişesinde değil, rakı havuzunda değil, rakı ırmağında balık olabilirdik." (Asya 2009: 74) diyerek mizahî bir yaklaşımla o yılların bu çok meşhur mısraına dikkat çeker:

*"Rüyama girer Seyhan'ın
Balığı olduğum günler...
Kumlar, çakıllar, sular da
Beni rüyada görsünler"* (Asya 1982: 68).

İki ay süren ikinci askerliği dâhil üç yıl iki ay çalıştıktan sonra, Malatya'dan Adana'ya tayin ister. 6 Kasım 1945 tarihinde Adana Erkek Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak döner. Şair, 6 Temmuz 1945'ten itibaren Adana'da, Türk Sözü gazetesi ikinci sayfada Kanatlar ve Gagalar köşesinde yazmaya başlar. Bu köşenin adını şair, "Ağrı" adlı yazısında şöyle izah eder: *"Kanadlarımı göklerde çırpmasını pek iyi bilmesem de suratlara çarpmasını biliyorum.. Adı yüce, kendi cüce düşmanlarımın öfkesi bundan geliyor. [...] Kanadların ve gagaların kuşu, gagasını bilemek çağını geçirdi.. Gagaların keskinliği, bundan geliyor. [...] Hareket kanad, kalem gövde, uç gaga... «Kanadlar ve Gagalar» adı, belki, biraz da bundan geliyor."* (Asya 30.08.1945: 2) *"Adı yüce, kendi cüce"* ifadesinden de anlaşılacağı üzere ismini işaret ettiği Hasan Ali Yücel'in kendine yaptığını şairin hazmedemediğini kalemini keskin kılıç gibi kullanmasından anlıyoruz. Şairin öfkeli kalemi kıvrak zekâsıyla birleşince orijinal ifadelerle ilginç ve akıcı yazılar ortaya çıkar. Hasan Ali Yücel'in adını söylemeden onun Malatya'da şaire davranışı ve sert üslubuna yazılarında işaret eder: *"Ben kızarsam kuşlar gibi, kanatlarım arasına bir gaga eklerim. Fakat şu benim zavallı bayramlık dostum bana bir daha kızarsa yukarda saydıklarımın hangisini yapar acaba?"* (Asya 2005: 141). Yazılarında Hasan Ali Yücel ile aralarında geçen bu talihsiz olaya ait ipuçları ve efsaneleşen bu tartışmaya göndermeler vardır: *"'Büyük adamlarla konuşmasını bilmiyor.' demişsin. Bilmiyor; bu onun suçu... Kendini büyük adam bilmek; bu da senin suçun "* (Asya 2009: 39). *"Ey paçalarımın çamurundan bahseden adam, ağzında paçalarımın işi neydi?"* (Asya 2009: 41). Arif Nihat Asya, Malatya'da Bakan tarafından müdürlükten açığa alınmasını işaret ettiği bir yazısında namı "Bay sıfır"² olan Hasan Âli Yücel'i işaret eder: *"Niyet tutulur, dil tutulur, oruç tutulur... 'beladan sakınayım!' der, çalıyı dolanırsın; belaya çanak tutulur. [...] Biri, döner koltukta fırladaktır, biri, açıkta bırakılır... Açıkta tutulur. İki kere beş on eder; sıfır önemle yazılır da*

²Bir memleket gezisinde, Atatürk onu da yanına almıştı. Yeni insanlar vardı bu yolculukta. Atatürk, onları çeşitli konularda konuşTURARAK deniyor, tartışıyor. Bir akşam, sofrasındakilere sormuştu: — Sıfır nedir? Yücel'in cevabı şu oldu: — Sizin huzurunuzda ben! (Ortaç 1963: 192)

bir nedense, elde tutulur” (Asya 15 Temmuz 1945: 2). “Araba” isimli aforizma da denilebilecek kısa hiciv yazısında şair “sıfır”la yine Yücel’i kastetmiş görünmektedir: “Senin gibi üç sıfır daha bulsam arabama tekerlek yapardım.”(Asya 2009: 32)

Arif Nihat “Adistan” isimli yazıda kelime oyunları yapar, muarızlarının Asya soyadından yola çıkarak kendini yetim ve dul diyerek küçümsemelerine ve tek parti iktidarının baskıcı uygulamalarına yer verir: “*Hürriyet kafes kafes, tel tel, Demiristan, Dikenistan. Bir kıtanın adı, bugün, Yetimistan, Dulistan*” (Asya 2 Aralık 1945: 2). Hasan Âli Yücel’i işaret için kullandığı “yücelistan” kelimesinin bu yazıdan çıkarılması üzerine adeta şairane bir çıldırışla 7 Aralık 1945 tarihli Türk Sözü’ndeki Kelime Oyunları yazısında şairin öfkesinden Türk Sözü’nde çalışan 15 kişi nasibini alır.

1946 yılının 5 Ocak kutlaması Adana’da yaşayan herkes için olduğu gibi Arif Nihat Asya için de unutulmayacak bir gün olur. Çünkü Sovyetler Birliği’nin o dönemde Türkiye’den toprak talep ettiği haberleri duyulmuştur; bu sebeple 5 Ocak kutlamalarında Adanalılar ve özellikle gençler galeyana gelir. Yüz bin nüfuslu Adana’da 75 bin Adanalı 5 Ocak kutlamasına katılarak Ruslara tepki gösterir. 6 Ocak 1946 tarihli Türk Sözü’nün haberine göre akşama kadar gösteri yapan yirmi bine yakın genç Yeni Adana, Türk Sözü, Keloğlan ve Tel gazetelerine uğrar; bu gazetelerin yazarları gençlerin heyecanına ortak olarak konuşmalar yaparlar. Türk Sözü gazetesine gelen gençler, Arif Nihat’ı matbaa kapısında sandalyesiyle birlikte havaya kaldırır ve şair bir konuşma yapar ve ısrarla istenen bayrak şiiirini okur. Peşinden de şairin Ağıt şiiiri hep bir ağızdan okunur. Gösteri yapan gençler sadece Milletvekili Cavit Oral’ın Bugün gazetesine uğramamıştır. Bugün gazetesini, gençlerin uğramamasından «Keloğlan»ın başyazarı Zeynel Besim Sun’la Arif Nihat Asya’yı sorumlu tutar ve bunu Bugün gazetesini sütunlarında çirkin bir üslupla yazarlar. Arif Nihat, Anket başlıklı yazısında, gençlerin uğramama gerekçesini merak ettiği için bir anket açacağını yazar: “*Anketim, nümâyîşe iştirâk edenlere: - Nümâyîş sırasında Bugün gazetesine niçin uğramadınız? Sorusunu sorarak cevabını istemekten ibarettir.*” (Asya 16 Ocak 1946: 2). Anket açılacağı haberinin duyulması üzerine tartışma daha da alevlenir. Bugün’ün Dokunuşlar sütununda Yavuz Güney, Vali Akif Eyidoğan da dâhil Arif Nihat Asya’yı ve basının önemli isimlerini gençler eller üstünde taşıdıkları için “*Kör muhterisler, şunu iyi bilsinler ki eğer gençlik onları yerden birkaç metre kaldırırsa bu böylelerini yere daha kuvvetle çalabilmek içindir.*” (Realiteci 13 Ocak 1946: 1) cümleleriyle herkesin tepkisini çeken bir yazı yazınca Arif Nihat cevap vermekte gecikmez. Şair, Anket başlığıyla

Bugün gazetesiyle atıştığı altı tane yazı yazmış; Düello, Şampiyonluk, Tebrik, Barış Şartları yazılarında da aynı konuya devam etmiştir. Yazdığı bu yazılarla adeta kedinin fareyle oynaması gibi oynar kendine saldıranlarla. Öyle ki Arif Nihat'la baş edemeyeceğini anlayan CHP Milletvekili Cavit Oral, Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'e başvurarak Arif Nihat Asya'nın zararlı bir adam olduğunu ve Adana'dan kaldırılmasını ister. Hasan Ali Yücel Cavit Oral'ın talebini reddeder.³

Milletvekili Cavit Oral'ın tek soruluk anket yazısından iğrenme ve Öğretmen Arif Nihat Asya'yı küçümseyerek muhatap kabul etmeme ifadeleri üzerine şair, hicveden alaycı bir ifade ile Cavit Oral'a Meclis'te Toprak kanununu engellemesini hatırlatır: *“Kendi kendini muhatap olmaktan tenzih (!) etmek: firar [...] lütfedin, merhamet edin.. kulunuz, köleniz olayım; Toprak Kanunu karşısında toprağınız olayım: rica. Öğretmenliğimi elimden aldırdıktan sonra kalemimi size dilediği gibi hitap şerefinden mahrum etmeyin, yazık olur.”* (Asya 20 Ocak 1946: 2). Bugün gazetesinde kendisine söylenen terbiyesiz sözlere karşı milletvekili olan Cavit Oral'ın tehditlerine rağmen korkusuzca yazılarıyla cevap veren şair, kalem sahasında kendisiyle boy ölçüşecek kimse olmadığı için karşı tarafı kalemiyle epeyce hırpalar. Bugün gazetesinin okuyucudan özür dilemesi, Türk Sözü gazetesi sahibinin açık mektubuyla ortalık yatışır ve Adana'nın en büyük basın tartışması sona erer ama yankıları devam edecektir. Zeynel Besim Sun, 27 Ocak 1946 tarihli Türk Sözü'nde Münakaşalar ve Yardakçılar başlığıyla kaleme aldığı yazısında gazeteleri ve imzaları çevreleyen grupların boş durmadığından dert yanarak *“Birisi(Yazıdan gelmiş Adana'nın çocuğuna çatıyor) diye üstat Arif Nihat Asya'ya söğüyordu .”* (Sun 27 Ocak 1946: 1) diye yazar. Bu cümleden şairin Adana'daki faaliyetlerinden ve bu kadar sevilmesinden huzursuz olan Cavit Oral ve yakınında olanların şairin *“Adanalı olmadığı”* gerçeğinden hareket ederek şair hakkında olumsuz hava yaratmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Adana'yı, kendini oralı sayacak kadar benimseyen şair, Adanalı olmak konusunda ısrarcı olduğunu, bu konuda kimseye pabuç bırakmayacağını *“Adanalı”* yazısında *“ ‘Adana işlerine ne hakla karışıyor? Adana'lı değildir!’ demişler. Haklıdurlar: saatler yerli marka olmadığından Adana'da zaman da Adana'lı değildir. Adı,*

³ Türk Sözü gazetesinde “Cavit Oral Hasan Ali'ye Neden Kızgın” üst başlığıyla “Arif Asya'yı Adana'dan Attırmak İsteyen Cavit Oral'a Ne Cevap Verilmişti?” alt başlığıyla yazılan yazıda, CHP milletvekili Cavit Oral'ın sahibi olduğu Bugün gazetesi CHPLİ Hasan Ali Yücel'in yanında yer almak yerine neden Hasan Ali Yücel'in dava açtığı Demokrat Partili Yücel Öner'i kahraman gibi gösteriyor diye sorulur. Yazıya göre CHP içindeki bazı sıkıntılardan dolayı Cavit Oral'la aralarında tartışma başlamıştır. Daha sonra Arif Nihat Asya'nın kalemine dolanan Cavit Oral, şairle boy ölçüşemeyeceğini anlayınca Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali'ye başvurup Arif Nihat Asya'nın zararlı bir adam olduğunu ve Adana'dan kaldırılmasını ister. Hasan Ali Yücel, “Bir kalem münakaşasından ötürü bir öğretmeni yerinden kaldıramam. Ancak ona siyasi işlere karışmamasını tavsiye ederim.” diye Cavit Oral'ın talebini reddeder. Cavit Oral bunun üzerine başka yüksek otoritelere de başvurur ama Yücel'in kanaati değişmez. (İmzasız 3 Haziran 1947: 1)

istediği kadar Adana'yla beraber anılsın, Adana'yı doğursa bile, Adana'da doğmadığı için Seyhan da Adana'lı değildir. [...] Fakat ben de değilsem Adana'lı kimdir.. söyle Adana! Adana'lı olmak Adana'nın yalnız ağası, paşası olmuşlara vergiyse yalnız ölümler Adana'lıdır, diriler Adana'lı değildir!" (Asya 15 Şubat 1946: 2) cümleleriyle ifade eder. Üstelik Adana'nın diri olan ağası da Adanalı değildir, ifadesi şairi Adana'dan attırmaya uğraşan, babası Batum göçmeni olan Cavit Oral'ı işaret eder.

Arif Nihat'ın Adana'da yaşadığı bu tartışmaların ve başına gelenlerin sebebi yakın dönem siyasi tarihiyle de ilgilidir denilebilir. O günlerde Türk Sözü ile Bugün gazetesinin CHP milletvekili olan sahiplerinin arası iyi değildir. Aslında Cavit Oral'ın bu saldırgan tutumuna sebep Toprak reformu ve Adana'daki rakipleriyle siyasi çekişmeleridir. Toprak Reformu adına atılmış ilk adım 1945 tarihli Çiftçiyi Topraklandırma Kanunudur. *"Kanun TBMM'de yoğun tartışmalar yarattı. Özellikle Adnan Menderes, Emin Sazak, Cavit Oral gibi başını büyük toprak sahiplerinin çektiği bir grup kanun tasarısına sert muhalefet etti."* (Karaömerlioğlu Mart 1998: 31). *"Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu tasarısı TBMM'de görüşülürken buna ilk karşı çıkan kendisi de toprak ağası olan Cavit Oral'dı. Ne var ki, 8 Haziran 1948'de kurulan 2. Hasan Saka hükümetinde aynı Cavit Oral, Tarım Bakanı olacaktır."* (Yetkin 2003: 218).

21 Temmuz 1946 genel seçimlerini kazanan CHP'nin yeni hükümetinin kurulmasından iki hafta sonra 5 Ağustos'ta Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel bakanlık görevinden alınır. Arif Nihat, Yücel'in uzun süren Bakanlık görevinden alınmasını "Bir Bardak Kırıldı" başlığıyla *"Evet; bir duvar yıkılır gibi, bir kavuk devrilir gibi bir bardak kırıldı.. Kırıkları yerlerde, kırılış sesi kulaklarda uzun müddet kalmayacak. Keyf tam kıvamına gelmişken, boşalan öteki bardaklar gibi o da dolmaya hazırlanırken bir bardak kırıldı."* (Asya 9 Ağustos 1946: 2) cümleleriyle anlatır. Türk Sözü'ne yazdığı bu yazıda "Bir bardak kırıldı, darısı sürahinin başına" (Karapınar Ekim 1972: 28) cümlesinin çıkarılmasına kızan yazar, daha önce de bir yazısına müdahale eden Türk Sözü'nün Kanatlar ve Gagalar köşesinde yazmaya son verir.

Türk Sözü'nden ayrıldıktan sonra Adana'da Demokrat gazetesinin Ayın Aynası sütununda "Ay" rumuzuyla yazmaya başlar. Demokrat gazetesi CHP'ye muhalif bir gazetedir. Tek partili dönemden çok partili döneme geçiş sancılarının yaşandığı sırada CHP iktidarına dokunan yazılar yazdığı için şairin Adana'da suyu iyiden iyiye ısınmaya başlar. Şair; bütün bu

olaylardan sonra aleyhinde konuşanlar tarafından memur siyaset yapıyor, yeni kurulan Demokrat Parti'nin yarenliğini yapıyor, suçlamalarına maruz kalır. Arif Nihat da “Partiler” başlıklı yazısında memur sıfatıyla siyasetten uzak olduğunu ifade eder:

“Memurun siyaset yapmasına taraftar değilim... Şu var ki bu noktada bir mıntıkanın amiriyle memurunu farklı muameleye tabi tutmam. [...] Yarının sahipleri olan çocuklarımı da, en az, partilerin düşündüğü kadar düşünürüm. Hangi partiden olduğumu mutlaka sorarsanız mâlum olsun ki, Kanatlar ve Gagalar partisindenim.” (Asya 26 Mayıs 1946: 2).

Malatya'da olduğu gibi Adana'da da şair, asılsız iddialarla maksatlı soruşturmalar geçirir. *“...”Adana gazetelerinde siyasî mahiyette yazılar yazdığının müşahede edildiği, devam etmesi halinde kanunî muamele yapılacağı...”*, Maarif Vekili Hasan Âli Yücel tarafından bizzat ve yazılı olarak ihtar edilir. Buna rağmen yazmakta kararlı ve ısrarlı olması yüzünden *“antipatik görüntü”*sü artar. *“Bakan ihtarı”*nun ardından, çeşitli vesilelerle açılan soruşturmalar çoğalır; Adana'daki ikinci görev devresi de sona erer: 4.10.1948'de Edirne Lisesi'ne sürgün edilir” (Yıldız Kasım 2013: 31). Haksızlığa tahammül edemeyen; iktidara, Bakan'a, milletvekiline kafa tutabilen; halkın ve öğrencilerinin sevgilisi efsaneleşmiş Arif Hoca'nın sürgün edilmesi Adanalıları çok üzer. *“Adana istasyonundan yaklaşık beş bin kişilik bir topluluk tarafından uğurlanmış olması orada ne kadar çok sevildiğinin açık bir göstergesidir. Fikirde ve sanatta ortak olduğu arkadaşları Kalem dergisinin Aralık-Ocak 1948/49'a ait 4.-5. sayısını “Arif Nihat Özel Sayısı” olarak çıkarmış.”* (Yıldız 2006: 24) *tır.*

Şair, Malatya'da olduğu gibi Edirne'de de hayatının en önemli dönemlerini yaşadığı Adana'yı unutamaz; gördükleri şeyler ona hep Adana'yı hatırlatır; Edirne'yi Adana'nın yaylası olarak görür ve günlük hayatı, pamuğu, yaylası, çardakları, subaşlarındaki kaçamakları, kızları, Yörük hayatı ve Seyhan Nehri'yle özlediği Adana'ya hasretini şiirlerinde dile getirir. Adana'ya güzellemeler yazarken kendisinin Edirne'ye sürgüne gönderilmesine sebep olanlara ve bu konuda onlara yardım edenlere müthiş bir ifade gücüyle Göç şiirinde yer verir. *“Küçülsün, bacım, küçülsün / Bizi hor gören büyükler!”* (Asya 2006: 91) mısralarında “büyüklerin küçülmesi” ifadesiyle tezat sanatını en güzel şekilde örneklendirir:

*“Dalları körpe yemişler,
Çiçek olup süslemişler*

*Ve tarlada biter diye
İpeğe “pamuk” demişler. [...]*

*Dolsun türkümle yuvalar
Çınlasın çınçın yaylalar!
Bu yaz da bizsiz içilsin
Su başlarında boğmalar! [...]*

*Hazır olun bizim yükler..
Göçünde gerek yürükler...
Küçülsün, bacım, küçülsün
Bizi hor gören büyükler!*

*Yaylası bildim, inanın.
Edirne'yi Adana'nın.
Damarlarımda buluştu
Suyu, Tunca'yla Seyhan'ın” (Asya 2006: 91).*

Dönem ortasında Edirne Lisesi'ne sürgün edilen Arif Nihat, iki ay sonra Türk Sözü gazetesine 1949 yılının 5 Ocak günü kutlaması için Adana isimli şiirini gönderir. Şair, Edirne'de Adana'nın 5 Ocak bayramlarında Saat Kulesi ile Ulu Camii arasına Adana'nın tarihi büyük bayrağının çekildiği günleri hatırlar, o günleri özler. Arif Nihat'ın otağını kurup bayrağını diktiği yerdir Adana. Adana sokaklarındaki turunçlar Kızılelma'dır şair için; Adana, Kızılelma kadar uzak, Kızılelma kadar hayaldir artık; hep ulaşılmak istenen:

*“Dolaş Adana'nın dört bucağını..
Saat Kulesi'ne çek bayrağını,
Bağlar arasında kur otağını..
Bağlar kütük kütük, asma asmadır;
Dilberlersekisi daha yosmadır.
Adana'dan ayrı düşen yiğide
Dalında turunçlar Kızılelma'dır” (Asya 5 Ocak 1949: 1).*

Bu şiirinde “Kimmiş beni Adana'dan atacak” diye meydan okur tarzda feveran eden şair, “Adana kızı” diyerek ikinci eşi Adana Erkek Lisesi Kimya öğretmeni Servet Akdoğan'dan bahseder. Açılan soruşturmalar sonunda Adana'yı bırakmak zorunda kalan şair, hem eşinin hem de kendi değerinin farkında olan bir ifade ile başına gelenlere, kendine yapılan haksızlıklara karşı dik duruşunu yiğitlik olarak ifade eder bu şiirde. O, Adana'nın emzirdiği yiğitlerden biridir. Arif Nihat için Adana kimsesizliğinden kurtulduğu bir sığınma mekânıdır. Mutsuz bir evlilikten sonra yeni bir yuva kuran şair, Servet Hanım'la hayata tutunmuş ama onun dik duruşu ve yazdığı yazılar, sırtını iktidara dayayan birilerinin hoşuna gitmemiştir:

*“Gönülde, bayrakta, dalda Beş Ocak:
Bayraklar ipektir, sancak sırmadır.
Nasıl bırakırım Adana’yı ben?
Ki Adana benden bana kamadır.
Nasıl geçer benden Adana kızı?
Bileğimde elim, altın burmadır. (Asya 5 Ocak 1949: 1).*

“Şair Edirne’ye geldiği yıl, sıfırın altında 25-30 dereceye varan soğuğuyla müthiş bir kış yaşanır. Adana’dayken yanına gelmiş bulunan ve Filistin’in yumuşak iklimine alışık olan yaşlı anne ile üvey baba, bu sert kışa dayanamayıp Beyrut’a dönmek zorunda kalırlar.” (Yıldız 1997: 30). Her şeyine alıştığı ve çok sevdiği Adana’dan sürgün edilmesi soğuk kış günlerinde şairin daha da zoruna gitmiş, Mangal rubaisini şair, bu soğuk Edirne kışında yazmış olmalıdır. Soğuk günlerde şiirden de anlaşılacağı gibi sıcak güney sahillerini, Tarsus’u, İskenderun’u daha çok özlemiş, şiirinde bu hasreti dile getirmiştir:

*“Sac mangalının, bakınca, fersiz koruna
Boynun bükülür... Gider bu kışlar zoruna...
Duymaz mısın, Arif, güneyin davetini:
Ay “Tarsus’a gel!” der, güneş “İskenderun’a” (Asya 1982: 195).*

Arif Nihat Edirne’deyken Adana’da ayağını kaydıranları, kendisiyle uğraşanları, dedikodusunu yapanları eleştirdiği, zehir zemberek bir üslupla yazdığı “Mektup” şiirini Adana’ya gönderir. Onunla uğraşanlar hocanın cismini göndermişlerdir ama ismi, ruhu ve etkisi hala Adana’dadır; varlığını yazdıklarıyla devam ettirir. Milliyetçi bir fikir ve sanat dergisi olan “Kalem” şairin bu manzum hiciv mektuplarını ve şiirlerini yayınlamayı sürdürür:

*“Ova şerrimizden halas olunca
Kozalar, pamuklar, ipeklendi mi? ...*

*Adı sanı ağza alınmıyacak
Büyükler, yerlerden eteklendi mi?...*

*Bizden bucak bucak kaçan yüreksiz,
Biz uzaklaşınca yüreklendi mi?*

*Peşimize düşen çifte yılanlar.
Dönüp koltuğuna çöreklendi mi?*

*“Melekgirmez” derler bir bucak vardı;
Biz yolcu olunca meleklendi mi?” (Asya 2006: 133).*

Arif Nihat'ın şiirlerinde yurt coğrafyası⁴ her haliyle ve bütün gerçekliğiyle yer bulurken dağlar, tepeler, geçitler de özel bir yer tutar. Dağlardan en çok bahsettiği Toroslardır. Toroslar bulutlara yakın; azamet, yücelme, yaşama sevinci veren, keyiften türküler söyleten çam kokan havanın, buz gibi suların olduğu bir cennet yurt köşesidir:

*“Omzumda bulutların beyaz örtüleri..
Genzimde Toros çamlarının tütsüleri..
Bir dağ tepesinde türküler söyleyerek
Azad ederim birer birer türküleri”* (Asya 1976: 8).

Şiirlerinde bahsi geçen yer isimlerine baktığımızda Adana ve çevresini belki Adanalılardan bile daha fazla gezmiş ve tanımış olan şair “Şişeler” şiirinde ve bazı başka şiirlerinde de görüldüğü gibi zaman zaman yaşamdan zevk alma ve hayata bağlılık noktasında hedonist bir tavır içindedir:

*“Heybetli Toroslarda ilahi köşeler..
Çardaklaşır üstümüzde çamlar, meşeler:
Rabbim ne güzel dupduru kaynaklarda
Yatmış, uyumuş, buz gibi olmuş şişeler”* (Asya 1976: 13)!

Arif Nihat; yurdunun dağına, tepesine, ırmağının akışına, her şeyine vurgundur. Şiirlerinde Toroslara bu kadar çok yer veren şair tepelerine de yer verir elbette. Bu tepeler bazen bir şehit türbesinin olduğu, bazen bir padişahın otağının kurulduğu yerdir, bazen de bir cami kubbesidir ve buldukları yer itibarıyla isimleriyle söylenir:

*“Türbe, otağ, kubbe, eyvan..
Adları Dicle'de Seyran,
Fırat yollarında Aslan,
Çukurova'da Kurttepe”* (Asya 1982: 82).

Bazen de tepeler mizahi bir yaklaşımla şiirde yer alır. Malatya'dan Adana'ya gönderdiği Mektup şiirinde Kurttepe'nin kurtlarını bile ihmal etmez, selam yollar:

*“Söyleyin selamlarımı
"Kurttepe"nin kurtlarına;
Bir körpe kuzu kapmadan
Dönmesinler yurtlarına.”* (Asya 1982: 68).

Şair, Adana'nın çevresindeki pek çok yeri de şiirine konu eder. Bölge coğrafyasının dağlarını, tepelerini, yaylalarını, akarsu, şehir, kasaba ve semtlerini her vesile ile isimleriyle,

⁴ Konuyla ilgili ayrıntılı bir çalışma için bk. Ersin Özarlan (2010), Şiirden Coğrafyaya, Arif Nihat Asya'nın Şiirinde Mekân Endişesi, İstanbul: Ötügen.

özellikleriyle şiirlerinde işlemiş; sıradan bir coğrafyanın vatanlaşmasını da şiirlerinde göstermiştir. Kaybedilen toprakların acısı ve hüznüyle elde kalan vatan topraklarına isimleriyle zikrederek sahip çıkma hissiyatı olarak da görebiliriz bunu. Aslanköy şiiri bunun güzel bir örneğidir. Aslanköy; sahilden yüksekte, başı karlı tepeleriyle, çam ağaçlarıyla Mersin’de bir dağ kasabasıdır. Türkler hayat tarzı sebebiyle yüksek yerleri yaşam alanı olarak seçer. Şaire göre Aslanköy dağların, bu göğe yükselen yolların, son basamağında, en tepede bir vatan köşesidir; Türk milletinin karakterini yansıtan ideal bir yurt köşesidir:

*“Aslanköy... şu yolun son basamağı...
Göklerin yakından görüldüğü yer...
Yüreğin kafese sığmadığı dağ,
Yelenin rüzgârda savrulduğu yer”* (Asya 1982: 174)!

Bu mısralar Dede Korkut Hikâyelerinde Oğuz Türklerinin yaşadığı mekânları çağrıştırır; yiğitlik, at, dağ, ağaç, su sevgisi gibi millî ve bedîî destan unsurlarının da yer aldığı mısralardır aynı zamanda. Türklerin anayurtlarındaki hasletler ve mekânın yanında şairin ruhu bir kalıba girmiş, adeta Çukurova olarak şekil almıştır. Orada her Türk genci “Mehmetçik”, her Türk kızı “Ayşecik”tir ve kızı erkeği hepsi aslan yüreklidir. Gökte kurulan ordugâh, karlı dağ tepeleri, çağlayan sular, aslan yürekli yiğit kızlar ve erkekler Oğuz Kağan Destanı vb. destanlarımızda anlatılan unsurlara benzer ve Türk milletinin yaşam alanı olan subaşları, dağ tepeleri gibi yüksek mekânlara, tabiata işaret eder:

*“Aslanın “Mehmetçik”, “Ayşecik” diye
En doğru adıyla çağrıldığı yer;
Çamlardan, karlı dağ tepelerinden
Gökte bir ordugâh kurulduğu yer”* (Asya 1982: 174)!

Tarsus Amerikan Kolejinde de öğretmenlik yapan Arif Nihat, Tarsus’ta, bir hayal âlemindeymişçesine yıldızların yere inmiş gibi çok ve parlak görüldüğü bir gecede Toros Dağları’ndan doğan Berdan Çayı’nın şırıltısını oğlu Murat’a ninni olarak duyar Berdan rubaisinde:

*“Yüzler çekilir, yavaş yavaş, meydandan;
Bir ninni gelir, mırıl mırıl, Berdan’dan...
Tarsus’ta, bu hûlyâ ve rüya gecesi
Gökten yere yıldız dökülür her yandan”* (Asya 1976: 177)!

Şair, kendini Çukurova’dan uzakta gurbette hisseder; rüyalarını Tarsus süsler ve gurbette gördüğü ırmaklar ona Berdan’ı hatırlatır. Onun için Berdan kelimesinin tekrarıyla

oluşan ahenk gurbette gördüğü başka ırmakların akış ahengine isim olur. Yunus Emre ‘nin “*Karlı dağların başında / Salkım salkım olan bulut / Saçın çözüp benim için / Yaşın yaşın ağlar mısın*” (Banarlı 1971: 333) mısralarındaki ikilemeler Türkçeye ahenk katan kelime grubuna en güzel örneklerdendir. İkilemenin güzel kullanımına meydan meydan, şamdan şamdan, Berdan Berdan kelime gruplarıyla şairin aşağıdaki şiiri de örnek gösterilebilir:

*“Sendin görünen, düşümde meydan meydan;
Billur minarelerle şamdan şamdan ...
Gurbette tesadüf ettiğim ırmaklar,
Ey Tarsus, akardı- sanki - Berdan Berdan!”* (Asya 1976 b: 22).

Arif Nihat’ın nehirlere ayrı bir sevgisi vardır, bu sebeple nehirler şiirlerinde sık sık yer alır. “Batık” rubaisinden anladığımızı göre bir yolculuk sırasında yol boyu Göksu Nehri şaire yoldaşlık etmiş olmalı ki şair, Göksu’yu oyun oynarken telaşlanan, koşan, kaçan, saklanan bir oyun arkadaşı olarak anlatmış şiirinde. Göksu, Saimbeyli’den geçerken koşarak çağlayarak daha coşkun akar ve yer altına girip mağara oluşumları içinde yedi yüz elli metre sonra tekrar çıkar ki şair bunu saklambaç oyuna benzetir:

*“ ‘EI bende!’ deyip kuş gibi uçtun, kaçtın;
Ey Göksu, telaş telaş, etektin, saçtın ...
Saim Bey’in orda koşmacayken bu sabah,
Öğlen demeden Batık'ta saklambaçtın.”* (Asya 1976: 196).

Adana’nın Aladağ ilçesinin kaynak sularıyla, şelalesiyle, su değirmenleriyle ünlü Eğner köyü, köyde tırpanla tahıl biçen işçilerin aldığı “hak” payını pazarda satışı ve köyün yörük kızları Karacoğlanvarî çapkınca bir bakışla Eğner rubaisinde yer alır:

*“Eğner pazarında, yer yer, Eğner satılır;
Eğner sularında çamla sallar çatılır...
Aşk, imrenir Eğner'de yörük kızlarına..
Lakin yine kuytularda yalnız yatılır”* (Asya 1976: 19) .

Hür havasıyla Yörüklerin tabiatın kucağında yaşadığı bölgenin yaylalarına şair rubailerinde isim isim yer verir. Eylül sonunda Namrun’dan inen kervana şairin bu kadar sevinmesinin sebebi galiba, eşinin de yayladan inecek olmasıdır:

*“Eylül sonu...mutlu mevsimin mutlu günü,
Namrun’dan uğurlayıp, dolan Keşbükü’nü!
Ey yollara bir gelinle çıkmış kervan,*

Tarsus'ta benim kucağıma indir yükünü” (Asya 1976: 313)!

Çukurova’da hayat kaynağı nehirler sebebiyle sulak alanlar bol olduğundan “ Ağba” denilen sazlıklar çoktur. Bu ağbalardan alınan kamışlar Adana’da “huğ” adı verilen çubuk veya kamıştan yapılmış bağ ve bahçe kulübelerinin yapımında kullanılır. Adana’da o yıllarda geliri seviyesi düşük insanlar genelde kamıştan yapılan bu huğlarda oturur. Arif Nihat, Adana’nın her şeyini şiire yerleştirirken huğları da çapkın ve nükteli ifadelerle şiire konu eder:

*“Kızlar neye saklandı; bu nazlar, bana mı?
Dünyadaki, halden anlamazlar, bana mı?
Dostlar, bu harem harem salonlar, size de,
Huğ yapmak için Ağba'da sazlar, bana mı” (Asya 1976: 180) ?*

“Adana' da öğretmenlik yaptığı sırada okuluna bisikletle gelip giden, kıyafetine pek özen göstermeyen, tespih ve çakmak merakı olan, aynı zamanda Mevlevi şeyhi bir şairdir. 1933'te, Adana'da Fransızca öğretmeni olan Hakkı Mahmut Soykal aracılığıyla, Mevlevi dedesi Ahmed Remzi Akyürek’le tanışır, ondan el alır; dervişlik çilesinden geçer” (Yıldız 1997: 22). Tasavvuf düşüncesinde “ney”, doğrudan insanı, insanın bu dünyadaki çilesini simgeler. Arif Nihat Asya “ney”i şu cümlelerle anlatır: *“Muhtemeldir ki Cenab ı Hak, insana ilk estetik dil olarak neyi vermiştir. Hayat nefese dayanır. Neyi de nefes seslendiriyor. Tıpkı ciğerlerimizi neyin seslendirdiği gibi. Onun için ney çalınmaz üflenir. [...] Neyin de çeşitleri var. Şah Davut, Mansur, Mansur mabeyni, Davut mabeyni, Müstahzen, Müstahsen mabeyni, Bol ahenk, Bol ahenk mabeyni, Sipürde, Kız neyi, Kız neyi mabeyni gibi. Bunların en uzun ve kalını Şahtır.”* (Bakiler Şubat 1975: 50). Aşağıdaki şiirde Ceyhan Nehri kenarındaki bir kamışın uzun ve kalın ney olan “şah” olma hayali anlatılıyor:

*“Ceyhan’dan emip hayatı, dolgunlaşarak
- Püskülleri tuğ, gövdesi boğmak boğmak -
Yükselmiş bir kamış ,ki rüya görüyor;
Rüyası ve hulyası, yarın ‘şah’ olmak” (Asya 1976 b: 317).*

Arif Nihat Asya da Adana’yı köy, geçit, bucak, ilçe, yayla karış karış dolaşarak her vardığı yeri yurdun güzelliği olarak görüp şiirine konu etmiştir. Arif Nihat Asya, yazı hayatının en verimli yıllarını Adana’da geçirmiş, bu şehirle ilgili gördüğü her şeyi rubailerinde işlemiştir. Onun şiirlerinde Adana pek çok yönüyle yer alır. Kozan’nın Acarmantaş köyü kaynak sularıyla (Asya 1976: 194); Mersin’in yaylası Namrun, kalesiyle

(Asya 1976 b: 14); Osmaniye, Zorkun yaylasıyla (Asya 1976 b: 210); Kozanlıların yaylası Horzum, firuze sular boyunca elmas kumlarıyla (Asya 1976 b: 18); Gültepe, allık süren kızlarıyla (Asya 1976: 195); Gülnar, nar çiçeğiyle (Asya 2005 b: 73); Tarsus, Tarsusbeyazı denilen üzümüyle (Asya 1976 b: 24); Mersin gemileri ve limanlarıyla (Asya 1976 b: 282); Tufanbeyli (Höketçe), Obrukbeli geçidiyle (Asya 1976 b: 353); Saimbeyli ilçesi Kudret topuyla (Asya 1976: 255) rubailerde yer almıştır.

Hiciv şiirleri fıkra yazılarının çoğunlukta olduğu Ayın Aynası kitabında bulunan şair, şiir kitaplarına politik unsurlar almadığı için bu manzum hicivleri nesir kitaplarına almıştır. Şehirlerin bakımsızlığı, belediye hizmetlerinin eksikliği, şehri vuran seller, yollardaki çamurlar, vurgunculuk, tedbirsizlik, politik baskı gibi konular bu manzumelerde hicvedilir. İstiklâl Mahallesi'nde oturan şair, kışın yağmurlu günlerinde evlerin aktığı, selin vurduğu, caddelerde yürünmeyen, salgın hastalıklarla boğuşan Adana'ya mizah ve yergi özelliği taşıyan keskin bir zekânın ürünü destan şiirler, taşlamalar yazar. Seyhan Nehri taşıdığına yaşadıkları sıkıntı ve şehrin bakımsızlığı sebebiyle 1946-1947 yıllarında Belediye Başkanı olan Fazlı Meto'yu İstiklal Mahallesi Destanı şiirinde hicvetmiştir:

*“Mahallemiz Adana'nın
Orta değil, alt katıdır.
Dünyanın dörtte üçü su
Olduğunu isbatıdır.*

*Raslamadık bunca zaman
Sığılacak bir koy'a.
Nuh'un gemisinde Nuh'uz.
Güvercin uçsun Meto'ya*

*Aman aman Fazlı Meto...
Kurtar bizi nazlı Meto!”* (Asya 2005 c: 49).

Kız Lisesi'ni o yıllarda bir mevsimde üç kere sel basınca şair, mizah ve yergi unsurlarını kullanarak halk şiiri geleneğinde bir Köroğlu edasıyla seslenir Kız Lisesi'ne:

*“Benden selam olsun Kız Lisesine
Çoraplar, etekler ıslanmalıdır
Kurunmak isterse ya otellere
Ya Tepebağına yaslanmalıdır. [...]*

*Ne hakla aşılıyor duvarımızdan
Seller ne istiyor kızlarımızdan
Mahkemede hüküm giymeli Seyhan
Yahut bir an evvel uslanmalıdır”* (Asya 2005 c: 301).

1946 bütçe görüşmelerinde Demokrat Partililerin sert tenkitlerini “*psikopat bir ruhun ifadesi*” olarak değerlendiren Başbakan Recep Peker’i Psikopatlar Marşı manzumesinde Peker adını cinaslı kullanarak bir Adanalı tavrı ve ağzıyla eleştirip Adana’dan Ankara’ya meydan okurcasına cevap vermiştir:

*“...Pek er olduğumuzu iddia etmesek bile
Kim demiş avratlarız.
İtiraz dinlemeye tahammülün varsa gel:
Söylediklerimizi açarız, ispatlarız.
Sana göre “marizler ve psikopatlar”ız
Pek üstümüze varma, dayanamaz, patlarız
Ankara değil diye hor görme bizi dostum;
Kayaşlar, Adanalar, Mutlar, Manavgatlarız”* (Asya 2005 c: 174) .

Saka Destanı şiirinde devrin başbakanı Hasan Saka da dâhil Recep Peker vs. gibi yönetimdeki pek çok politikacıyı eleştirir. 1946 yılında Adana’dan milletvekili seçilen Kasım Gülek 1947’de Hakan Saka Kabinesinin en genç bakanı olarak Bayındırlık Bakanlığına getirilince şair, Adana’nın imarı, toprakların sulanması ve sellere çözüm üretmesi için Kasım Gülek’i eleştirel ve mizahi bir dille uyarır:

*“Hasan Saka, Hasan Saka;
Başbakanlık değil şaka .. [...]
Kasım Gülek kavuşturusun
Evsizleri eve barka...
Su kıyısında topraklar
Bekler irva ile iska.
Kaç tane barajımız var?
Sular gider aka aka”* (Asya 2005 c: 252)...

CHP'den 1943 ve 1946'da Seyhan (Adana) milletvekili seçilen Adanalı siyasetçi Kemal Satır da sert üslubu sebebiyle şairin sivri dilinden cinaslı kafiyeyle nasibini almıştır:

*“Kemal Satır Kemal Satır
Elindedir koca satır [...]
Azrail mi oldun yoksa
Ki, doğrarsın kıtır kıtır”* (Asya 2005 c: 303).

Bu manzumelerle şairin kazandığı sempati, yaptığı mücadeleler halkın sevgisini kazanmada ve politikaya girişinde etkili olur. “*Edirne Lisesi Edebiyat öğretmenliğini sürdürürken, iki devrede on yedi yıl civarında görev yaptığı Çukurova, kendinden saydığı Arif Hoca’yu Seyhan(Adana)’dan milletvekili adaylığına davet eder; DP listesinden Seyhan adayı olur.14 Mayıs 1950 seçimlerinde, milletvekili seçilir.*” (Yıldız Kasım 2013: 33).

Arif Nihat Asya, Türk tarihinde, edebiyatında, siyasetinde isim yapmış pek çok isme şiir yazmış, onların özelliklerini şiirlerinde işlemiştir; o, sanatta yeniliklere açık bir şairdir. Adana’da kendisini ziyareti sebebiyle Rahmi Karatay’a bir mektup şiir yazmıştır; bu şiirin son bendi onun her şeyi şiir malzemesi olarak kullandığını da göstermektedir:

“*Adana’ya yine gelsen
Resim çektirsek ‘Kodak’la
Söylüyorum son sözümü
Kal azizim sağlıcakla*” (Asya 2005 c: 325).

Arif Nihat; Adana’da tanıdığı, Portakal Bahçeleri şiir kitabıyla ünlü şair, hukukçu Ziya İlhan Zaimoğlu’nu çok sever ve ona şiirler yazar; birçok şiirde de adından bahseder. Adana; vatan topraklarından göçle gelen bu evlad-ı fatihan diyarının çocuklarını Seyhan kıyılarında, tarihi Taşköprü’de buluşturur, tanıştıır, kaynaştırır. Ziya İlhan’ nın vefatının ardından Arif Nihat, Adana’da onunla yaşadığı günleri, duygularını, büyük bir üzüntüyle dokunaklı bir üslupla ve büyük bir sadelikle uzun soluklu bir şiirle hikâyeleştirmiştir:

“*Vardar’ın çocuğıyle Karasu’yun çocuğunu
Seyhan birbirine yaklaştırdı;
Kıyısına çağırıp, ayrı ayrı uzaktan
Kıyısında tanıştırdı. [...]
Seyhan’da salkımsöğüdüler, seni sordu dün... [...]
Cevap veremedim, Ziya;
“O mu?” diye başladım;
Bitiremedim, Ziya!
Dostlara “Anacığını görmeye gitti...”diyorum:
Bekliyorlar... gerisini getiremiyorum” (Asya 2006: 114) !*

Arif Nihat Asya, şiirlerinde olağanüstü kişileri, kahramanları, olayları işlediği gibi sıradan insanları da işlemiştir. Halk ve Divan şiiri biçimlerinin yanı sıra modern şiir biçimlerini de kullanmıştır. Nedim’in Mahallileşme Akımıyla Divan şiirinin katı kurallarına karşı çıkıp yeniliklere kapı aralaması gibi Arif Nihat da şiirde yeniliklere açıktır: “*Bana göre önemli olan, şiirde, bizim duygumuzu, bizim ruhumuzu, bizim kültürümüzü bizim medeniyetimizi ortaya koymaktır. Muhtevada millî olmaktır. Vezin şiirde bir vasıttan*

ibarettir. İnancım odur ki şiir, vezniyle doğar. Heceyle doğan şiir vardır; onu hece vezniyle işlersin. Aruzla doğan şiir vardır; aruzu kullanırsın. Serbest vezinle gelen şiir vardır; serbest vezinle yazarsın. Taassuptan tiksinti duyuyorum.” (Bakiler Şubat 1977: 31).

“Ses” şiirinde otobiyografik anlatımla yer yer nesre kayan serbest şiir tarzını denemiştir. Şairin bu şiirinde “ölüm” temasını kullanarak Orhan Veli'nin Kitabe-i Seng-i Mezar şiirini; bir daha gelmeyecek günlere özlem duyması ve kurulan sofraya ile de Cahit Sıtkı'nın Abbas şiirini çağrıştırdığını düşünebiliriz. Orhan Veli sıradan insanın dünya şartları karşısındaki çaresizliğini nihilist yaklaşımla anlatırken Arif Nihat “Ses” şiirinde sıradan insanın kötü talihini bertaraf etmeye çalışsa da kaza ve kaderinden kaçamayacağını, hayatını sevap ve günah noktasında değerlendirdiğini; ölüm karşısında çaresiz olduğunu ama inanmış bir insanın ölüme meydan okuyabileceğini ifade etmektedir. Hâkim bakış açısıyla hayat hikâyesinden bahsedilen kişiler mutlaka birtakım zorlukları yenmiş - Seyhan selinden, zelzeleden kurtulmuş - ama ölüm temasında birleşmişlerdir. Adana'daki yaşamının, Seyhan selinin onda ne kadar kalıcı bir etki bıraktığını bu şiirde görebiliriz.

Orhan Veli “*Bir akşam uyudu; Uyanmayiverdi.*” (Kanık 2003: 46) ifadesiyle Arif Nihat da “*Nasıl oldu,- bilmem- bir gün, Tütünün dumanını savururcasına Veriverdi son nefesini...*” (Asya 1982: 204) diyerek ölüm gerçeğini ifade etmiş, eşi Servet Hanım'ın anlattığına göre geleceği görmüş de kendi son nefesini verişinin şiirini yazmıştır sanki.

*“Memnun yaşardı şuracıkta:
Pek düşünmezdi ötesini...
Kazasız atlatmışken
Seyhan selini, Erzincan
Zelzelesini...
Nasıl oldu,- bilmem- bir gün,
Tütünün dumanını savururcasına
Veriverdi son nefesini...”* (Asya 1982: 204)

5 Ocak 1975 günü. O sabah hastahanedede eşine sormuş: — Bugün 5 Ocak, değil mi?

Evet, evet 5 Ocak. Ve 1975. Mühim bir tarih. İstiklâl günü. Ve Şeb-i ârus. Kavuşma günü. Mevlevi'ydi. Vefatı ile Allah'a kavuşacağına iman ederdi. Allah, onun için 5 Ocak tarihini seçti. Dünya çilesiyle, yakın ve uzak çevresinin çeşitli baskılarıyla bunalan ruhuna; istiklâl, hürriyet günü diye.

Eşi:

*İzin verin...
Bir daha çeksin
Lülesini!
Tutuşturmada n eline
Karşıyaka'da ikamet tezkeresini,
Sofrasını son defa kurun;
Nasıl yakıştıracak, görün,
Ecel şerbetinin üstüne
Yumruk mezesini!
Sonra söyleyin Münkir Nekir'e
Hazırlasınlar sual listesini
Yazılı olacaksa imtihan,
Kalem getirin;
Sözlü olacaksa, rahmetlinin
Bağışlayın sesini,
Bağışlayın sesini! (Asya 1982: 204)*

— Tıpkı şiirinde anlattığı gibi gitti, diyor; eli titreyerek “sulu-sepken” kahvesini içti, bir nefes sigarasını çekti.. Sonra yumruklarını sıkıp...

— Yumruklarını sıkıp öyle, ben ne olduğunu hiç anlayamadan... Yazmıştı işte şiirinde, hem o, bu şiiri yazdığı zaman, Karşıyaka'da mezarlık kurulmamıştı daha. O, bilmiş Karşıyaka'da yatacağını... Kerametleri çoktu hocanın” (Işınso Ocak 1976: 21).

Sonuç

Arif Nihat, Adana’da çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği ve muavinlik yapmış önemli bir sanatçıdır. 17 yıl kaldığı Adana’yı çok sever, Adana’ya güzellmeler yazar. Adana’nın 5 Ocak Kurtuluş Bayramlarının coşkusundan etkilenir, bu etkiyle şiirler kaleme alır. Adana Erkek Lisesi’nde öğretmenlik yaparken 5 Ocak kutlaması için “Bayrak” şiirini yazar. Arif Nihat Adana’nın tabiatına, tarihine, insanına, sorunlarına kendi hayatıyla da bağlantı kurarak şiirinde yer verir. Adana’yı her şeyiyle sevmiştir. Adana’nın olumlu tanıtımı için şairin şiirleri çok önemlidir. Şiirlerine ve Adana’daki hayatına baktığımızda Arif Nihat için şunları söyleyebiliriz: Milliyetçidir, Türkçüdür, Turancıdır, memleketçidir, Anadolucudur, tarihine bağlıdır, millîdir, yerlidir, vatanseverdir, sanatkârdır, edebiyatçısıdır, öğretmendir, idarecidir, nâsirdir, rubai ve güzelleme şairidir, lirik şairdir, epik şairdir, Bayrak şairidir, bayraklaşan şairdir, gazetecidir, milletvekilidir, idealisttir, hatiptir, muhafazakârdır, gelenekçidir, yenilikçidir, hayata bağlıdır, Mevlevî’dir, nüktedandır, keskin zekâlıdır, muhaliftir, mücadelecidir, vefalıdır, heccavdır, dobradır, pervasızdır, yiğittir, merttir, imanlıdır, inançlıdır, âlimdir, ariftir, öksüzdür, yetimdir ama Türk milletinin evladıdır, İnceğizlidir ama ruhunun gergefini Adana’da dokumuştur.

Adanalılar da Arif Nihat Asya’yı bir dönem unutmuş olsa da kıymetini fark edip vefalı davranarak 5 Ocak Adana’nın Kurtuluş Bayramını Arif Nihat Asya’yı Anma günüyle birleştirmiş; okullara, salonlara, parklara onun adını vererek onun adına şiir okuma faaliyetleri düzenlemiştir.

Ruhun şad, makamın cennet olsun Arif Hocam!

Kaynaklar

- Artun, Erman (1997). “Adana Âşıklık Geleneği Ve Âşık Fasılları. 5. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, 1.Cilt, Ankara, s. 41
- Asya, Arif Nihat (13Önkanun 1938- 14 Sonkanun 1939), “Bugünün Hikâyesi”, Görüşler Dergisi, S.13-14, s.67
- Asya, Arif Nihat (2 Aralık 1945). “ Adistan” Türk Sözü Gazetesi, S.6478, s.2.
- Asya, Arif Nihat (2013). Top Sesleri. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (5 Ocak 1949), “ Adana”, Türk Sözü Gazetesi, S. 7405, s.1
- Asya, Arif Nihat (15 Şubat 1946). “ Adana’lı”, Türk Sözü Gazetesi, S. 6541, s.2.
- Asya, Arif Nihat (15 Temmuz 1945). “Lügatte ‘Tutulmak’ Kelimesi ”, Türk Sözü Gazetesi, S.6365, s.2.
- Asya, Arif Nihat (16 Ocak 1946). “Anket”, Türk Sözü Gazetesi, S.6515, s.2.
- Asya, Arif Nihat (1976 b). Rubaiyat-ı Arif II. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (1976). Rubaiyat-ı Arif I. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (1982). Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (1990), Dualar ve Aminler. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (20 Ocak 1946). “Anket III ”,Türk Sözü Gazetesi, S.6519, s.2.
- Asya, Arif Nihat (2005 b). Ses ve Toprak, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (2005 c). Ayın Aynasında. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (2005). Kubbeler. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (2006). Kökler ve Dallar. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (2007). Aramak ve Söyleyememek. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (2009). Kanatlarını Arayanlar. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Asya, Arif Nihat (26 Mayıs 1946). “Partiler” Türk Sözü Gazetesi, S.6625, s.2.
- Asya, Arif Nihat (30.08.1945). “Ağrı”, Türk Sözü Gazetesi, S.6403, s.2.
- Asya, Arif Nihat (9 Ağustos 1946). “ Bir Bardak Kırıldı”, Türk Sözü Gazetesi, S.6688, s.2.
- Bakiler, Yavuz Bülent (2003). Sevgi Mektupları Size Dergisi Yay.:10, İstanbul.
- Bakiler, Yavuz Bülent (2008), Arif Nihat Asya’nın İhtişamı Size Dergisi Yay.:14, İstanbul
- Bakiler, Yavuz Bülent (Ocak 1982), “Arif Nihat Asya Şeb-i Arusu”,Türk Edebiyatı Dergisi, s.99
- Bakiler, Yavuz Bülent (Şubat 1975), “Arif Nihat Asya ile Son Konuşma”,Töre Dergisi, S.46, s.50

- Bakiler, Yavuz Bülent(Şubat 1977), “Arif Nihat Asya’dan Dinlediklerim”,Töre Dergisi, S.69,s.31
- Banarlı, Nihat Sami (1971).Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Cansever, Edip (2008), Sonrası Kalır I, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Çamlıbel, Faruk Nafiz Çamlıbel (1969). Han Duvarları. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Işınsoy Emine (Ocak 1976), “Vefatından Bir Yıl Sonra” Töre, S. 56, s. 21.
- İmzasız (3 Haziran 1947), “ Cavit Oral Hasan Aliye Neden Kızgın, Arif Asya’yı Adana’dan Attırmak İsteyen Cavit Oral’a Ne Cevap Verilmişti?”, Türk Sözü Gazetesi, S.6928, s.1-2.
- İmzasız (Haziran 1937), “ Adana Halkevinde 1 Ay”, Görüşler Dergisi, S.3, s.36
- İmzasız (Mayıs 1938) “ Halkevinde”, Görüşler Dergisi, S.11, s.50
- İmzasız (Nisan 1938) “ Halkevinde Oparlör Konferansları”, Görüşler Dergisi, S.10, s.46
- Kanık, Orhan Veli (2003). Bütün Şiirleri. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karaömerlioğlu, M. Asım (Mart 1998), “Bir Tepeden Reform Denemesi: “Çiftçiye Topraklandırma Kanunu’nun Hikâyesi”, Birikim Dergisi, S.107, s.31-47.
- Karapınar, Mustafa (Ekim 1972), “Arif Nihat Asya İle Bir Konuşma” Töre, S.17, s.28.
- Kavukçuoğlu, Nuşin (Şubat 1975), “Arif Nihat İçin Ne Dediler- Tahir Kutsi Makal”, Eflatun, s.74, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı 28, Erzurum 145 Prof. Dr. M. Fahrettin Kırzioğlu Özel S.
- Okcu, Erdoğan Cemil (2 Şubat 1969)“Arif Nihat Asya İle Sohbet”, Ayşe Dergisi, Y.1, S.2, s.6
- Ortaç Yusuf Ziya (1963), Portreler. İstanbul, Akbaba Yayınevi.
- Özarslan, Ersin (2010). Şiirden Coğrafyaya, Arif Nihat Asya’nın Şiirinde Mekân Endişesi. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Realiteci (13 Ocak 1946), “Tavzih Bekliyorum”, Türk Sözü Gazetesi, S.6513,s.1.
- Sun, Zeynel Besim(27 Ocak 1946). “Münakaşalar ve Yardakçılar”, Türk Sözü Gazetesi, S.6525,s.1.
- Tural, Sadık Kemâl (Ocak 1976). “Ölümünün Birinci Yılında Arif Nihat Asya’nın Düşündürdükleri”, Töre, S. 56, s. 13.
- Yardım, Mehmet Nuri(2005).Edebiyatımızın Güleryüzü, İstanbul: Selis Kitaplar:44
- Yetkin, Çetin(2003). Karşı Devrim, 2. Basım, İstanbul: Otopsi Yayınları.
- Yıldız, Saadettin (1997). Arif Nihat Asya’nın Şiir Dünyası. Milli Eğitim Bakanlığı: İstanbul.
- Yıldız, Saadettin (2006). Arif Nihat Asya’nın Hayatı ve Şahsiyeti, Kültür ve Turizm Bakanlığı: İstanbul.
- Yıldız, Saadettin (Kasım 2013). “ Eskişehir “Yûnus Diyarında Bir Mevlevî: Arif Nihat Asya”, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14 (Özel Sayı), 31-44.